

Tuberkulos (*Mycobacterium tuberculosis*, *Mycobacterium bovis*)

Vad säger lagstiftningen?

Tuberkulos lyder under epizootilagen (1999:657). Misstanke om tuberkulos hos djur (oavsett djurslag) skall därför omedelbart anmälas till Jordbruksverket och länsveterinären. Jordbruksverket har rätt att besluta vad som ska ske med djuret, men när det gäller sällskapsdjur försöker man vanligen först komma överens med djurägaren om frivilliga åtgärder för att fastställa diagnosen och förhindra smittspridning. Tuberkulos är ovanligt hos hund och katt i Sverige och har utrotats från våra livsmedelsproducerande husdjur. Risken att sällskapsdjuren smittas från t.ex. sin ägare ska dock inte negligeras eftersom tuberkulos förekommer hos människa. Risken att djuren smittas via foder och mjölk under utlandsresa bör också beaktas.

När misstänker man sjukdomen - klinisk bild

Tuberkulos hos hund och katt är ofta en smygande, långsamt förlöpande sjukdom. När kliniska symtom ses, beror de av tuberkulohärdarnas lokalisation. Hos hund är symtom från luftvägarna vanligast, vilket ger upphov till feber, avmagring, matvägran och en hård, torr hosta. Hos både hund och katt kan man ibland se ätsvårigheter och överdriven salivering orsakade av skador i svalget. Hos katter är det vanligare än hos hundar med en symtom från magtarmkanalen, med åtföljande viktförlust, blodbrist, kräkningar och diarré. Symtomen kan alltså variera. Knutor i huden och sår som inte läker ses ofta vid tuberkulos hos katt och ibland hos hund.

Hur smittar tuberkulos?

Tuberkulos-bakterierna finns i t.ex. upphostningar eller var från smittade individer. Bakterierna utsöndras också i mjölk. Bakterierna kan överleva länge i jorden. Smittöverföring sker när bakterierna andas in eller äts i tillräcklig mängd av en mottaglig individ.

Vid misstanke om tuberkulos - provtagning mm

Röntgen kan visa förändringar i såväl bröst- som bukhåla. Innan eventuella prover tas SKA kontakt tas med Jordbruksverket. Från vävnadsprover eller utstryk från var kan man mikroskopiskt påvisa mykobakterier. För odling tar man ofta vävnadsprov. Vävnadsprover delas i två delar, varav den ena används för mikroskopisk undersökning och den andra används färsk för direktutstryk och odling. Proverna analyseras på SVAs Avdelningar för Bakteriologi och Patologi.

Vad sker på laboratoriet?

Organmaterial

Vid misstanke om tuberkulos görs initialt både direktutstryk och mikroskopisk undersökning på förändrade organ. Om någon av undersökningarna talar för en mykobakterieinfektion (förekomst av mykobakterier och/eller typiska vävnadsinflammationer) görs en odling. Direktmikroskopi och odling sker på säkerhetslaboratorium för smittfarligt material.

Direktmikroskopi

Ett direktstryk görs från organ eller hostprov. Direktstryket färgas med Ziehl-Neelsenfärgning och mikroskoperas för att leta efter mykobakterier. Analysen kan besvaras inom 2 dagar. Fynd av mykobakterier förstärker misstanken, men är inte en helt säker diagnos.

Odling

Mykobakterier växer ofta väldigt långsamt så odling sker i 8 veckor med avläsning varje vecka. Om provet blir överväxt med föroreningsflora eller om inga mykobakterier växer ut efter en månad trots att syrafasta stavar sågs vid direktmikroskopi kan en omodling bli aktuell. Analystiden varierar därför mellan 8-12 veckor.

Vad gör man när diagnosen är bekräftad? Behandling?

Olika arter av mykobakterier är känsliga för olika antibiotikakombinationer. Behandling kan ha klinisk effekt men eliminerar vanligen inte infektionsämnet. Många av preparaten är relativt giftiga och behandling måste fortgå i flera månader till år. På grund av den dåliga prognosen och risken för smitta till människa rekommenderas avlivning. Vid infektion med *M. bovis* eller *M. tuberculosis* kan Jordbruksverket besluta om avlivning även om djurägaren motsätter sig detta.

Förebyggande åtgärder

Eftersom tuberkulos kan smitta från människa bör inte husdjuren få ha närkontakt med personer som har smittsam tuberkulos. Tuberkulos sprids också från livsmedelsproducerade djur med t.ex. opasteuriserad mjölk, opasteuriserade ostar eller smittat kött. Vid resa i länder där tuberkulos förekommer hos nötkreatur (de flesta länder i Europa) ska därför varken djur eller människor äta sådana riskprodukter.

Zoonosrisk

Eftersom förekomsten av *M. tuberculosis* hos människa ökar, bör man beakta den "omvända" zoonosrisken i detta avseende (från människa till husdjur). Djur med tuberkulos utgör alltid en smittrisk för människa.

[Senast uppdaterad 2007-01-19]